

ZPRÁVY

základní oblasti a principy. V druhé části byl workshop věnován evropským standardům kvality. Objasnil, že vycházejí ze zkušeností vysokých škol, že jsou flexibilní a dají se upravit potřebám školy na míru a že mohou být užitečným nástrojem při implementaci nového ukrajinského vysokoškolského zákona. 9. 12. jsme měli závěrečnou schůzi s vedením univerzity, na které jsme se dohodli, že univerzita bude s naší pomocí implementovat první ze standardů ESG, tj. vytvoří si dokument, který bude veřejně definovat politiku univerzity

v oblasti kvality. Tento proces bude probíhat za spolupráce a pod dohledem odborníků z ČZU a CSVŠ. První standard ESG bude optimalizován pro potřeby Agrární univerzity v Sumy a bude vycházet ze zkušeností ČZU a CSVŠ s implementací Boloňského procesu. Předpokládá se, že při úspěšném zakončení tohoto procesu bude univerzitě udělen certifikát potvrzující implementaci prvního standardu ESG. Odpoledne 9. 12. a 10. 12. jsme věnovali zpáteční cestě.

Jan Beseda

Mezinárodní konference o „zrychlujícím se“ akademickém prostředí v AV ČR

Na začátku prosince 2015 zorganizoval Filip Vostal pod záštitou Filozofického ústavu Akademie věd ČR a s podporou projektu Strategie AV21, který má prezentovat Akademii věd jako místo „špičkového výzkumu ve veřejném zájmu“, konferenci s atraktivním názvem „*Power, Acceleration and Metrics in Academic Life*“. Podánilo se mu shromáždit v rámci jedné akce řadu renomovaných vědců, kteří se zabývají studiem vědy a technologií, resp. sociologií vědy, studiem veřejných politik, antropologií, filozofií vědy i odborníky z oblasti informačních technologií. Téma konference se totiž týkalo doslova každého akademického oboru, neboť trend

k zrychlování akademického provozu a k jeho „metrifikaci“ se dnes nevyhýbá snad žádné disciplinární oblasti.

Třídenní konference měla neobvykle velký počet hlavních řečníků, kteří však dokázali splnit svou roli a poukázali na klíčové problémy současného vývoje akademického prostředí. Roger Burrows z londýnské univerzity Goldsmiths ukázal na příkladu tzv. kampusové literatury (*campus fiction*) v Británii, jak se proměnilo akademické prostředí po válce a ještě podstatně více v posledních dvaceti letech. S odkazem na knihu Iana Cartera o tomto druhu literatury z roku 1990 mluvil o úplném rozpadu „kultury domýšlivosti“, která byla tradičně pro britské univerzity charakteristická. Nástup manažerské kultury a radikální proměnu technologií, které umožňují akademickou práci, ukazoval až

sarkasticky na mnoho příkladech, včetně fiktivní emailové korespondence mezi slavnými vědci minulosti a současnými manažery univerzit, na níž demonstroval radikální proměnu celého prostředí. Závěrem upozornil na to, že se této proměně běžní akademici v naprosté většině přizpůsobují, protože je velmi obtížné najít způsob, jak jí čelit. Platí totiž, „*either you play, or you are played out*“, tedy „buď hraješ podle pravidel, nebo jdeš ze hry ven“.

Philip Moriarty z univerzity v Nottinghamu ve svém příspěvku ukázal, že i klasický způsob hodnocení pomocí peer review má v dnešní době nemalé problémy a limity. Na základě této kritiky představil aktuální trendy v peer review, tj. především tzv. post-publication peer review (PPPR), které využívá otevřených publikačních platforem na internetu a zapojuje místo malého počtu anonymních hodnotitelů velmi široké oborové komunity na celém světě. Současně poukázal na to, že i tyto velmi slibné trendy budou muset řešit jisté obtíže, týkající se především platforem a autorit pro moderování a koordinaci těchto hodnotících mechanismů.

Susan Robertson z univerzity v Bristolu představila svou interpretaci současných proměn univerzit pomocí konceptu závratí, který umožňuje popsat dynamiku změn prostorových a časových. Na základě inspirace Henri Lefebvrem ukázala, jak se dnešní řízení univerzit potýká

s každodenní zkušeností otřesenosti a nejistoty, které připomíná příznaky závratí.

James Wilsdon z university v Sussexu, který působil jako vedoucí komise, jež měla připravit pro britskou vládu zprávu o povaze a limitech měření vědy, hovořil o tom, jak k tomuto úkolu přistoupili, jak postupovali a jaké výsledky zpráva přináší. Autorům zprávy se podařilo shromáždit velké množství odborníků, ale také akademiků z různých akademických pozic tak, aby reflektovali pokud možno co nejširší spektrum problémů, které „metrifikace“ akademické práce může přinést. Obsažná zpráva ukázala, že využívání metriky ve vědní politice může mít závažné důsledky a že je proto nutné k němu přistupovat jen velmi opatrně a po zvážení jeho skutečné potřeby. Celou zprávu je možné nalézt na webové stránce anglické rady pro vysoké školství (*Higher Education Funding Council fo England*) pod názvem *The Metric Tide: Report of the Independent Review of the Role of Metrics in Research Assessment and Management*.

Čtveřici hlavních řečníků, kteří se věnovali především britskému vysokému školství, doplnila Oili-Heleena Ylijoki z univerzity v Tampere s popisem jiného trendu, který zasahuje mezinárodně akademické prostředí, a to „projektifikace“, tj. výrazný nárůst projektové organizace vědy. Profesorka Ylijoki se především zabývala tím, jak nástup projektového řízení proměňuje vnímání času.

ZPRÁVY

Vede podle ní ke komodifikaci času, neboť převádí výzkumnou práci přímo na peníze. Zvyšuje kontrolu nad časem, protože rozděluje vědeckou práci do jasně definovaných, a tím kontrolovatelných úseků. Právě tím také zrychluje akademický čas a tlačí na větší produktivitu. A v neposlední řadě tím dochází k tomu, že je časová dynamika vědeckého bádání určována jinými alternativními temporálními logikami, zejména logikou administrativní a manažerskou. Akademici jsou tak dnes podle Ylijoki stavěni do těžko řešitelných dilemat mezi dlouhodobým závazkem a krátkodobým financováním, rychlým produkováním publikací a pomalým soustředěným promyšlením atp.

Zbylých dvacet příspěvků na konferenci představovalo velmi širokou škálu přístupů i témat, která se úžeji i vzdáleněji týkala cílů konference. Tématu akcelerace akademického prostředí se týkala přibližně třetina příspěvků, stejně jako oblasti metrifikace vědecké práce; zbylé prezentace navazovaly na téma konference spíše volně.

V první skupině je nutno vyzdvihnout příspěvky, které představovaly empirické studie o zrychlování v akademické profesi a akademických kariérách. Např. Kateřina Zábrodská, Jiří Mudrák a Kateřina Machovcová z Psychologického ústavu AV ČR představili studii o vztahu pracovního prostředí a akademické produktivity.

Druhá skupina příspěvků zahrnovala několik prezentací věnovaných pojmu excelence ve vědě, jeho používání a jeho dopadů na akademický provoz. Mitchell Young z Univerzity Karlovy spolu s dánskými kolegy Madsem Sorensenem, Carterem Blochem a Lise Degn (univerzita v Aarhus) ukázal na případových studiích z Dánska a Švédska, jak se stýkají a potýkají vědecké a politické diskurzy excelence. Pomocí systémové teorie N. Luhmanna popsali tyto dva světa jako oddělené systémy, které spolu komunikují a navzájem interagují.

Důležitým tématem v druhé skupině příspěvků byla oblast hodnocení vědy, kde se v posledních letech nejmarkantněji prosadil trend ke kvantifikaci a metrifikaci. Liutauras Kraniuauškas (univerzita v Klaipedė) tak např. představil litevský systém hodnocení vědeckých výstupů z národní databáze publikačních výsledků v humanitních a společenských vědách, který není nepodobný českému „kafemlejnků“.

Další příspěvky se však také dotkly jiných oblastí kvantifikace akademické práce. Např. A. Mitterle, R. Bloch a C. Wurmman (Univerzita Martina Luthera v Halle-Wittenberg) představili studii pokoušející se zmapovat a kvantifikovat časové vytížení výuky na německých univerzitách, kde je oficiální tarifní jednotkou jedna vyučovací hodina. Jak ukázali, přestože tak není do časové dotace započítán čas nutný pro další

činnosti spojené s výukou, akademickým pracovníkům i vedení institucí tento „nepřesný“ systém měření výkonu vyhovuje, protože jim umožňuje na jedné straně vysokou flexibilitu a autonomii v organizaci času, na druhé přesto představuje jistý mechanismus pro měření a kontrolu. Robert Frodeman z Univerzity Severního Texasu pak popsal svůj dlouholetý výzkum v oblasti dopadu filosofického bádání a pokusy o jeho měření. Specifické téma také představil Jeffrey Alan Johnson (Univerzita v Utah Valley), který z pozice manažera univerzity ukázal, jak jsou v USA využívána data o uchazečích a studentech z pohledu vlád států, vedení univerzit, ale i akademiků k tomu, aby maximalizovali své zájmy.

Z poslední skupiny příspěvků, které téma konference reflektovaly spíše vzdáleně, bych zmínil dva. Ch. Elsdén, S. Mellor a R. Comber (Univerzita v Newcastlu) představili ve svém příspěvku nástroj na vizualizaci spolupráce mezi akademiky v grantech, který vytvářeli jako maximálně transparentní nástroj pro různé uživatele na své univerzitě. Oproti tomu Simon Smith působící na Slovenské akademii věd pohovořil o svém výzkumu v oblasti elektronických médií, kde zajímavě upozornil

na to, jak se formuje komunikační asymetrie mezi vědci a novináři. Ukázali ji na experimentu, kde na jedné straně on jako výzkumník udělal výzkumné interview s novinářem, na druhé straně pak ten samý novinář udělal interview do internetového časopisu s ním jako s vědcem.

Konference, kterou jsme zde přiblížili, byla v českém prostředí výjimečným počinem. Jednak nabídla českému publiku témata a přístupy, které u nás ani zdaleka nejsou známy a diskutovány. Přestože se u nás vede dlouholetá debata o hodnocení vědy, bodech za výsledky a RIVu, tedy oné kvantifikaci vědy, mezinárodní pohled většinou chybí. Konference přitom ukázala, že s těmito problémy se dnes potýkají všechny země Evropy i Ameriky a např. ve Velké Británii nastoupili tento trend již před více než dvaceti lety a dnes má radikální dopady na proměnu akademického prostředí. S nadsázkou by se tak dalo říci, že se zrychlování akademického prostředí natolik stále více zrychluje a akademické činnosti se stále více proměřují, až se možná jednou ocitneme ve světě řízeném rychlostí světla.

Karel Šima